

Θασίων

γη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΤΙΜΗ: 7 €

Για να ξέρεις προς τα πού αρμενίζει το νησί σου...

• ΕΤΟΣ Ε • ΘΑΣΟΣ • ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2020 • ΤΕΥΧΟΣ 27

Θασίων

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ: Ο παπούς μου (Ανάμνηση).....	3
ΚΟΥΚΙΔΕΣ.....	5
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΘΑΣΟΥ:	
Σηματοδότηση του μονοπατιού Θεολόγο - Υψάριον.....	10
Τα σχέδια και οι υδατογραφίες του Δανού Frederik von Scholten από την Ελλάδα Μετάφραση - επιμέλεια: Elisabeth Gullberg.....	12
Με έντονο άρωμα Θάσου! Παρουσιάστηκε στην Αθήνα το φετινό ετήσιο φωτογραφικό λεύκωμα 2020 της Ελληνικής Φωτογραφικής Εταιρείας.....	20
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ: Καλλιράχη 1299-1927: Η Ιατρική στη Θάσο.....	22
ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ: Τα ασβεστοκάμινα του Θεολόγου Θάσου.....	28
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Περί του ωραίου.....	34
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ: Ο Φοιτητής (διήγημα).....	36
ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΒΟΥΛΟΣ: Πούσι (ποίηση).....	41
ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ: ΤΑ ΘΑΣΙΤΚΑ: Πώς φκιάνουνταν, θαρρείς, τα σπίτια;.....	43

Τα σχέδια και οι υδατογραφίες
του Frederik von Scholten από την Ελλάδα
1824 - 1829

Frederik von Scholten (1796-1853)

Το άρθρο που ακολουθεί πρωτοδημοσιεύθηκε το 2014 στο περιοδικό «Nationalmuseets Arbejdsmark» - έκδοση του Εθνικού Μουσείου της Δανίας. Αρθρογράφος είναι ο **John Lund**, ερευνητής στο Εθνικό Μουσείο της Δανίας σε θέματα που αφορούν αρχαίους πολιτισμούς της Δανίας και της Μεσογείου.

Η επιμέλεια και μετάφραση από τα Δανέζικα στα Ελληνικά έγινε από την **Elisabeth Gullberg**, η οποία εργάζεται ως επιμελήτρια στο **Σουηδικό Σπίτι** στην Καβάλα, που είναι Παράρτημα του **Σουηδικού Ινστιτούτου Αθηνών**.

Στο άρθρο δημοσιεύονται, για πρώτη φορά, μια σειρά από υδατογραφίες και σχέδια από την Ελλάδα μεταξύ των ετών 1824 και 1829, του Δανού **Frederik von Scholten (1796-1853)**.

Το πορτραίτο του Σόλτεν (άγνωστος καλλιτέχνης) μας παραχωρήθηκε από

την **Βασιλική Βιβλιοθήκη της Δανίας**, ενώ όλες οι υπόλοιπες εικόνες – ακουαρέλες που παρουσιάζουμε προέρχονται από το **M / S Ναυτικό Μουσείο της Δανίας**.

Φυσικά, δεν παραλείπουμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στον αρθρογράφο **John Lund** που έχει δώσει την άδειά του για την μετάφραση του άρθρου και για την αποκλειστική δημοσίευσή του στην **Θασίων Γη**.

Ο Σόλτεν εκπαιδεύτηκε στην Σχολή του Πολεμικού Ναυτικού της Δανίας, αλλά το 1823 προσχώρησε στο Γαλλικό Ναυτικό και με την ιδιότητα αυτή συμμετείχε σε δύο ιστορικής σημασίας εκστρατείες στην Ελλάδα. Η πρώτη μεταξύ 1824-1825 και η δεύτερη μεταξύ 1828-1829.

Πρόλογος / Εισαγωγή

Την άνοιξη του 1821 ο Σόλτεν έφτασε στη Ρώμη, όπου υπήρχε μια μικρή Δανέζικη παροικία.

Οι Δανοί στη Ρώμη παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον την εξέλιξη του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων εκείνης της εποχής.

Ο Σόλτεν έγραψε μια επιστολή στον λόγιο συμπατριώτη του τον Peter Oluf Brøndsted (1780-1842) που επίσης βρισκόταν στην Ρώμη, στην οποία αποκαλεί τον εαυτό του «φίλο της ελευθερίας» και σημειώνει στη συνέχεια «*Με κάνει ευτυχή που βλέπω πόσο καλά τα πηγαίνουν οι Έλληνες, παρά τους «φοιτητές», που επέστρεψαν από την Ελλάδα με τόσο αξιοθρήνητες ειδήσεις*».

Οι έκφραση «φοιτητές» είναι υπαινιγμός για τους νεαρούς εθελοντές που, από πολλά κράτη της Ευρώπης, κατευθύνθηκαν νότια στα πρώτα χρόνια του πολέμου για να πολεμήσουν στο πλευρό της Ελλάδος.

Ο πιο διάσημος από αυτούς τους Φιλέλληνες ήταν ο Άγγλος Λόρδος Μπάιρον, ο οποίος πέθανε από πυρετό στην πόλη του Μεσολογγίου το 1824. Πολλοί άλλοι επέστρεψαν γρήγορα στις χώρες τους, επειδή απογοητεύτηκαν από τη συνάντηση με τους σύγχρονους Έλληνες, οι οποίοι στα μάτια τους, απείχαν παρασάγγας από την ιδανική εικόνα της εποχής, των αρχαίων προγόνων τους.

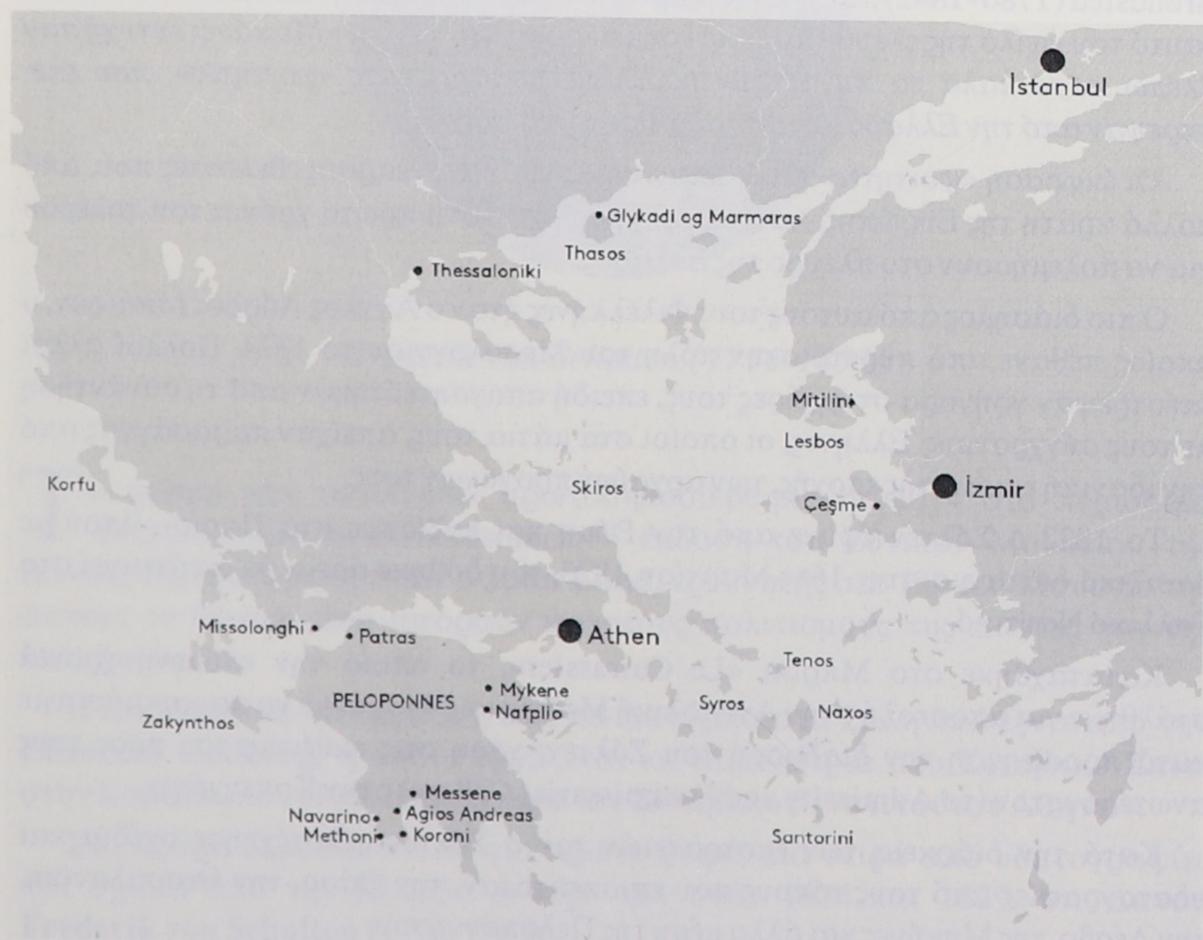
Το 1822 ο Σόλτεν έφυγε από την Ρώμη και ταξίδεψε στο Παρίσι, όπου με βασιλικό διάταγμα στις 16ης Μαρτίου 1823, του δόθηκε άδεια να καταταγεί στο Γαλλικό Ναυτικό.

Κατατάχθηκε στο Μπρίκι «Le Cuirassier», το οποίο την επόμενη χρονιά στάλθηκε για αποστολή στην Ανατολική Μεσόγειο. Μπορούμε να παρουσιάσουμε κατά προσέγγιση την διαδρομή του Σόλτεν, χάρη στις εκθέσεις του προς τους ανωτέρους του (το Admiralty and Commissariat College) στην Κοπεγχάγη.

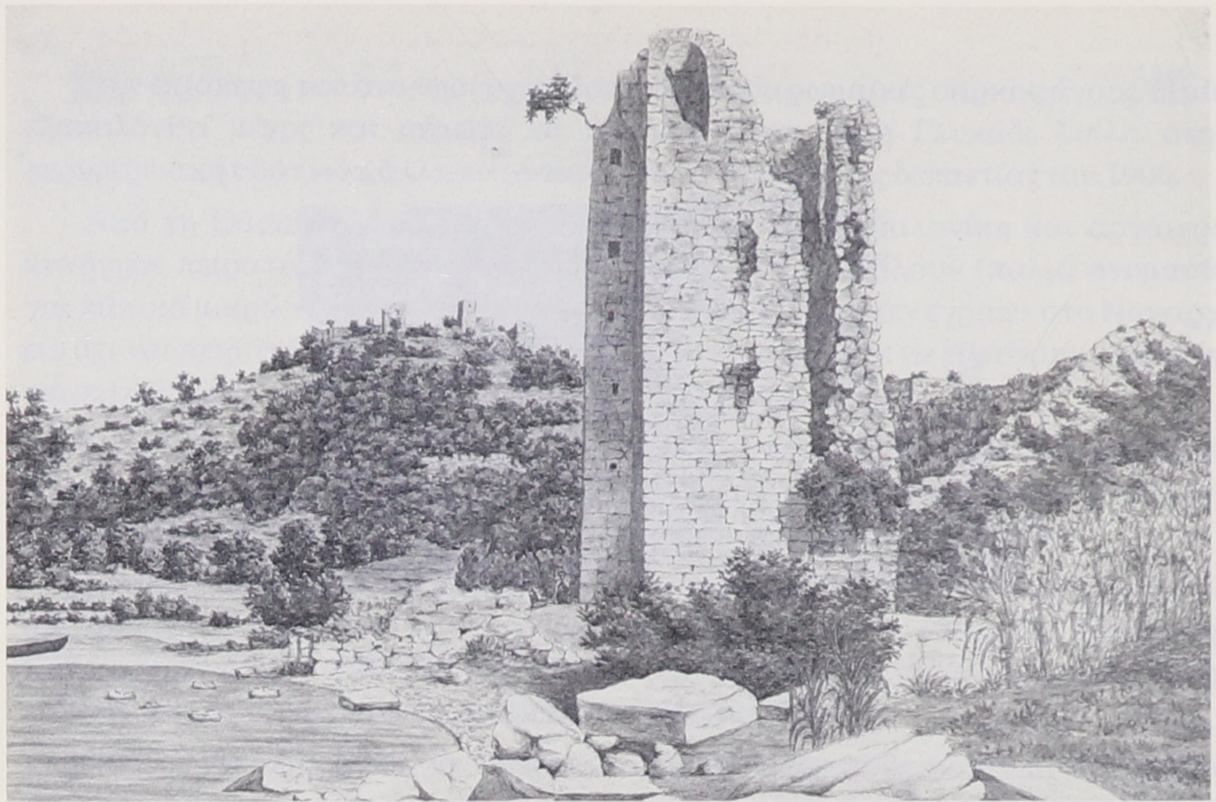
Κατά την διάρκεια των εκστρατειών του ο Σόλτεν φιλοτέχνησε σχέδια και υδατογραφίες από τους τόπους που επισκεπτόταν, την Θάσο, την Θεσσαλονίκη, την Λέσβο, της Μυκήνες και άλλα μέρη της Πελοποννήσου.

Το πλοίο «Le Cuirassier» του γαλλικού πλοίου όπου κατατάχτηκε ο Σόλτεν

Η διαδρομή του Σόλτεν σε ελληνικά νησιά και λιμάνια

Η ακουαρέλα με τον αρχαίο πύργο

Το πρώτο ταξίδι στα ελληνικά νερά, 1824-25

Στην αρχή του φθινόπωρου του 1824 ο Σόλτεν ξεκίνησε την πρώτη του περιοδεία στο Αιγαίο με το Μπρίκι «Le Cuirassier» και τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς αγκυροβόλησε στη βόρεια ακτή της Θάσου.

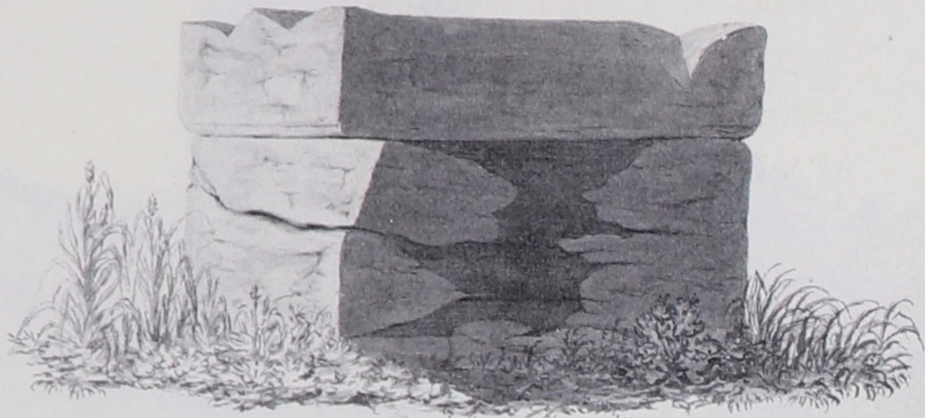
Στις 10 Νοεμβρίου 1824, ο Σόλτεν έγραψε στην Κοπεγχάγη ότι «το *Le Cuirassier* είχε από το τέλος Αυγούστου πραγματοποιήσει πολεμικό ταξίδι στο βόρειο τμήμα του Αρχιπελάγους (δηλ. το ελληνικό αρχιπέλαγος). Μείναμε για λίγες μέρες στη βόρεια ακτή του νησιού Θάσος, για να εφοδιαστούμε νερό και ξυλεία.»

Ήταν πιθανώς σε αυτήν του την επίσκεψη που φιλοτέχνησε την ακουαρέλα με τον αρχαίο πύργο. Απεικονίζει το αρχαίο λιμάνι με θραύσματα αρχαίων αρχιτεκτονικών μελών σε πρώτο πλάνο και με τον πύργο των Γατελούζι (15^{ος} αι.) να δεσπόζει.

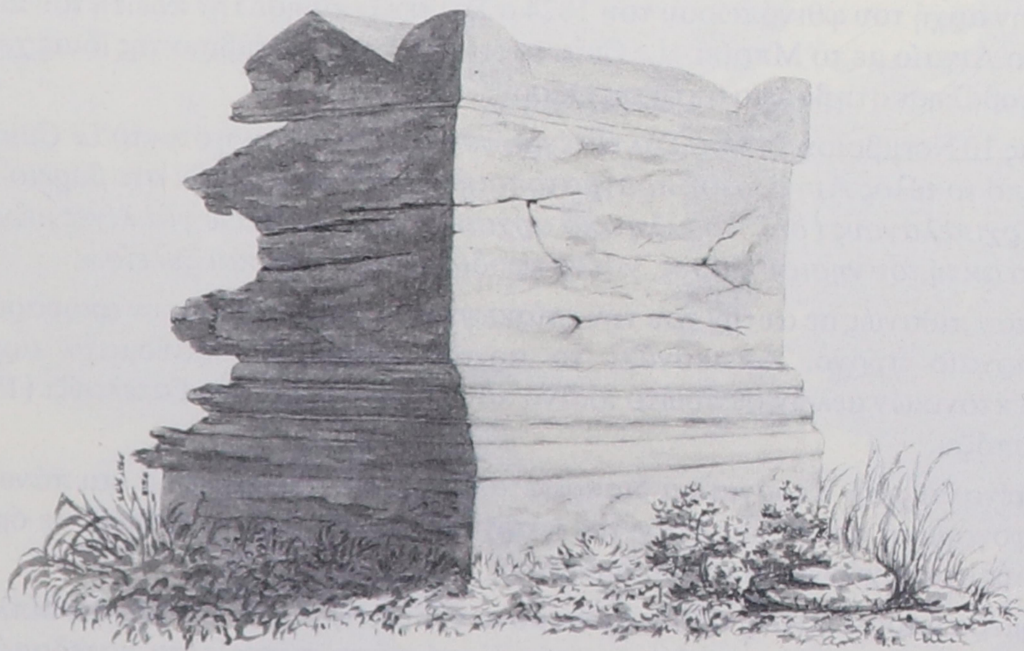
Απέναντι στην ακρογιαλιά διακρίνεται μια τραβηγμένη βάρκα και πάνω στην κορυφογραμμή στο βάθος φαίνεται η αρχαία Ακρόπολη της Θάσου, με όμοιους πύργους στην οχύρωση από την ίδια εποχή.

Σήμερα μπορεί κανείς να διακρίνει μόνο την βάση αυτού του πύργου δίπλα στη είσοδο του χώρου της αρχαίας Αγοράς. Κατά πάσα πιθανότητα κατεδαφίστηκε μετά την επίσκεψη του Σόλτεν για την επαναχρησιμοποίηση των οικοδομικών υλικών.

Περισσότεροι από 30 αρχαίοι πύργοι έχουν βρεθεί στη Θάσο, αλλά κανένας από αυτούς δεν μοιάζει με τον πύργο της ακουαρέλας που έχει χαρακτηριστικό ορθογώνιο σχήμα.

*Tombeau antique à Tasse, l'île de l'Archipel,
dessiné le 10 Septembre 1824.*

Tombeau antique à Tasse.

Οι δύο ρωμαϊκές σαρκοφάγοι

Στην επίσκεψη του στο νησί σχεδίασε επίσης δύο ρωμαϊκές σαρκοφάγους. Η μία εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να βρίσκεται στη θέση Γλυκάδι διπλά στην περιφερειακή οδό ενώ η άλλη καταστράφηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1900.

Από τη Θάσο το «Le Cuirassier» ταξίδεψε στη Θεσσαλονίκη και αργότερα κυνήγησε πειρατές στα αποκαλούμενα «νησιά του Διαβόλου» (παλιά ονομασία για κάποια μικρά νησιά βορειοδυτικά της Σκύρου). Ο Σόλτεν έγραψε στο Ναυαρχείο ότι «οι πειρατές ήταν στα χέρια μας αλλά τους αφήσαμε να ξεφύγουν. Από τότε επισκεφθήκαμε τα νησιά Τήνο, Νάξο, Σύρο και Σαντορίνη.»

Σκοπός αυτής της αποστολής ήταν να παροτρύνει τους Ρωμαιοκαθολικούς, που ήταν υπό γαλλική προστασία, να ζήσουν ειρηνικά και αρμονικά με τους Έλληνες Ορθόδοξους.

Το «Le Cuirassier» έβαλε στην συνέχεια πλώρη για τη "Ναπολίτη της Ρουμανίας", σημερινό Ναύπλιο, στην ανατολική Πελοπόννησο, έδρα της Ελληνικής Κυβέρνησης και ως τέτοιο έπαιξε κεντρικό ρόλο στην πάλη ενάντια στους Τούρκους. Η Αθήνα έγινε η πρωτεύουσα της Ελλάδας το 1834.

Από το Ναύπλιο, ο Σόλτεν ταξίδεψε στην ενδοχώρα προς τις Μυκήνες, ένα από τα κύρια κέντρα της εποχής του Χαλκού στην Ελλάδα. Από τα αρχαία χρόνια, τα κυκλώπεια τείχη του κάστρου και το μνημειώδες "Lion Gate" ήταν αγαπημένοι προορισμοί για ταξιδιώτες, οι οποίοι επίσης γοητεύτηκαν από έναν μνημειώδη, θολωτό τάφο σε σχήμα κυψέλης έξω από το κάστρο, γνωστό ως "θησαυροφυλάκιο του Ατρέα", αλλά που επίσης ονομάζεται "τάφος του Αγαμέμνονα". Από ένα σχέδιο του Σόλτεν από τις 7 Νοεμβρίου 1824, φαίνεται ότι μόνο το πάνω μέρος του ταφικού και η πρόσοψη ήταν προσβάσιμο αυτή την εποχή.

Το 1825 ο Ιμπραήμ Πασάς, γιος του Τούρκου Υπατου της Αιγύπτου, κατέπλευσε στην Πελοπόννησο με μεγάλη ναυτική δύναμη και πήγε στην ξηρά στην καλά οχυρωμένη πόλη Μεθώνη και αργότερα πολιορκήσε δύο ελληνικά φρούρια στον κόλπο του Ναυαρίνου.

Όταν το «Le Cuirassier» έφτασε στο σημείο αυτό ο Σόλτεν έγραψε στην έκθεσή του στην Κοπεγχάγη ότι «οι Έλληνες ετοιμάζονται να κάνουν απεγνωσμένα αντίσταση». Πρόσθεσε ότι ο ίδιος και ο Καπετάνιος του πλοίου ήταν σε ακρόαση για αρκετές ώρες στον Ιμπραήμ Πασά, ο οποίος μίλησε «με μεγάλη περιφρόνηση για τη γενναιότητα των Ελλήνων».

Το ίδιο καλοκαίρι ο Σόλτεν επέστρεψε στη ναυτική βάση στην Τουλόν της Γαλλίας και το 1826 και 1827 έκανε μακρινά ταξίδια στο Cayenne και τις Δυτικές Ινδίες.

Κατά την απουσία του συγκρούστηκαν οι ναυτικές δυνάμεις μεταξύ του Ιμπραήμ Πασά και μιας συνδυασμένης βρετανικής, γαλλικής και ρωσικής ναυτικής δύναμης στον κόλπο του Ναυαρίνου στις 20 Οκτωβρίου 1827. Η ναυμαχία αυτή στην πραγματικότητα έγειρε την πλάστιγγα στον πόλεμο υπέρ των Ελλήνων, αν και οι εχθροπραξίες συνεχίστηκαν για αρκετά χρόνια.

Ακουαρέλες του Σόλτεν φιλοτεχνημένες από μέρη που επισκέφτηκε στην Ελλάδα

Στις αρχές του φθινοπώρου του 1827 ο Σόλτεν έχει επιστρέψει στη Γαλλία από όπου στις 26 Νοεμβρίου, ευχαρίστησε τον Brøndsted για την δωρεά ενός βιβλίου και του γράφει:

«Ωστόσο, αυτή η ανάγνωση δεν με εμπόδισε να διαβάσω τις σημερινές ειδήσεις με τις οποίες, ως φιλέλληνας, συγχαίρω τους Έλληνες φίλους στην σημαντική νίκη που έχουν κερδίσει οι ξένες δυνάμεις στο Ναυαρίνο. Λυπάμαι που δεν συνέβαλα έστω στο ελάχιστο σε μια τόσο λαμπρή υπόθεση, αλλά το πρώτο πυρ ρίχτηκε στην Ευρώπη, και πιθανότατα δεν θα είναι το τελευταίο».

Η δεύτερη εκστρατεία στα ελληνικά νερά, 1828/1829

Το 1828 και το 1829 ο Σόλτεν συμμετείχε σε μια νέα εκστρατεία στην Ελλάδα - αυτή τη φορά στην κορβέτα «La Diligente», η οποία στο δρόμο της για την Μεθώνη πρέπει να είχε κάνει μια παράκαμψη στην Πάτρα. Τον Σεπτέμβριο του 1828, ο Σόλτεν σχεδίασε μια κατεστραμμένη πύλη στην πόλη της Μεσσήνης στη νότια Πελοπόννησο, και αργότερα έκανε ένα σκίτσο με μελάνι στη Μυτιλήνη της Λέσβου από το αρχαίο θέατρο της πόλης, απεικονίζοντας έναν εντυπωσιακό μαρμάρινο Θρόνου του Ποταμόνα.

Κατά τη διάρκεια της επιστροφής του στη Γαλλία, ο Σόλτεν έκανε την τελευταία ακουαρέλα του ταξιδιού, παρουσιάζοντας ένα τοπίο με εκκλησία και δύο κίονες στην περιοχή της Κορώνης, ίσως ένα αρχαίο ιερό του Απόλλωνα Κορίνθου.

Νέοι ορίζοντες / Επίλογος

Το καλοκαίρι του 1829, ο Σόλτεν προσλήφθηκε στην κορβέτα «La Favorite» για μια κυκλική περιήγηση της γης. Ήταν πολύ πρόθυμος να συμμετάσχει σε αυτό το ταξίδι που του έδωσε την ευκαιρία να αποκτήσει, όπως έλεγε ο ίδιος, «γνώση και εμπειρία με την οποία με τον καιρό, θα μπορώ να γίνω στον βασιλιά μου και στην πατρίδα μου χρήσιμος».

Στο ταξίδι αυτό, που διήρκεσε από τις 29 Δεκεμβρίου 1829, έως τις 21 Απριλίου 1832, του δόθηκε μεγάλη ευκαιρία να καλλιεργήσει το καλλιτεχνικό του ταλέντο, όπως αποδεικνύεται από μια σειρά από υδατογραφίες του με εξωτικά μοτίβα από την Κίνα, την Ιάβα, τη Νέα Ζηλανδία και τη Νότια Αμερική που σήμερα βρίσκονται στο Ναυτικό Μουσείο της Δανίας.

Το 1834 ο Σόλτεν διορίστηκε τελωνειακός επιθεωρητής στο Frederikssted στις Παρθένες Νήσους (στην Καραϊβική).

Εκεί παρέμεινε για το υπόλοιπο της ζωής του, δημιουργώντας ακουαρέλες και σχέδια με μοτίβα από τις Δυτικές Ινδίες (της τότε Δανίας), που του έχουν εξασφαλίσει μια θέση στην Ιστορία της Τέχνης στην Δανία.

Οι υδατογραφίες και τα σχέδια του από την Ελλάδα, ωστόσο, έχουν σχεδόν ξεχαστεί, αν και είναι από τις πρώτες ζωγραφιές και σχέδια που φιλοτέχνησε ένας Δανός καλλιτέχνης στην Ελλάδα.

Με έντονο άρωμα Θάσου!

Παρουσιάστηκε στην Αθήνα το φετινό ετήσιο φωτογραφικό λεύκωμα 2020 της ΕΦΕ

Γράφει ο Σωτήρης Γερακούδης

Πιστή στο ετήσιο ραντεβού της, η Ελληνική Φωτογραφική Εταιρεία (ΕΦΕ) παρουσίασε και φέτος το επίσημο φωτογραφικό της λεύκωμα **Year Book 2020**.

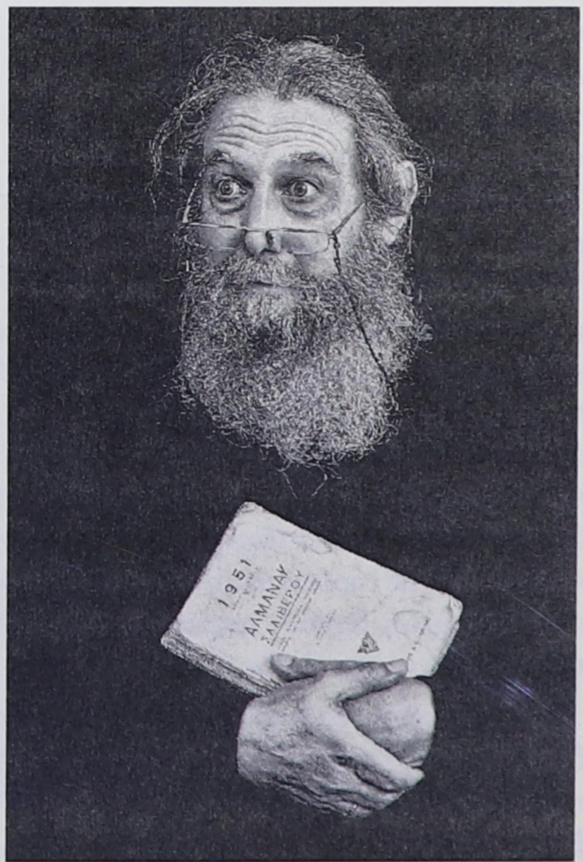
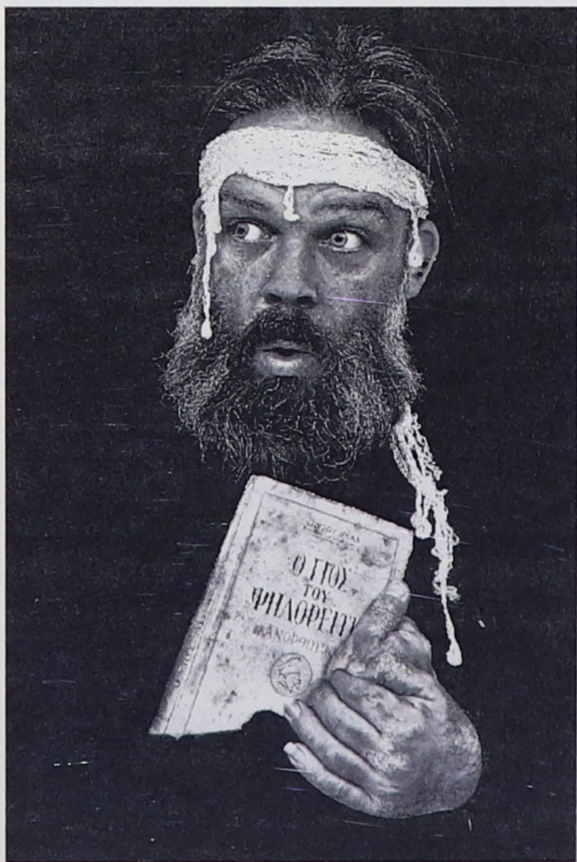
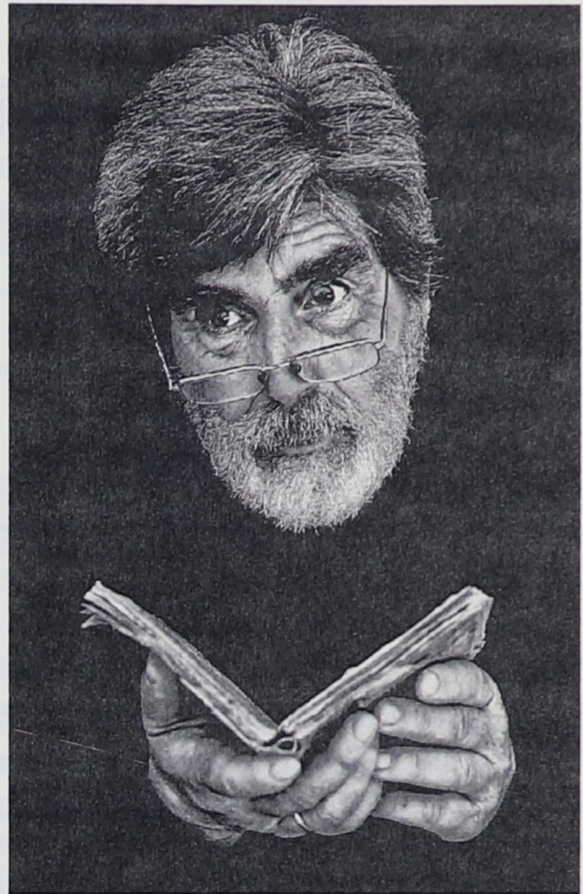
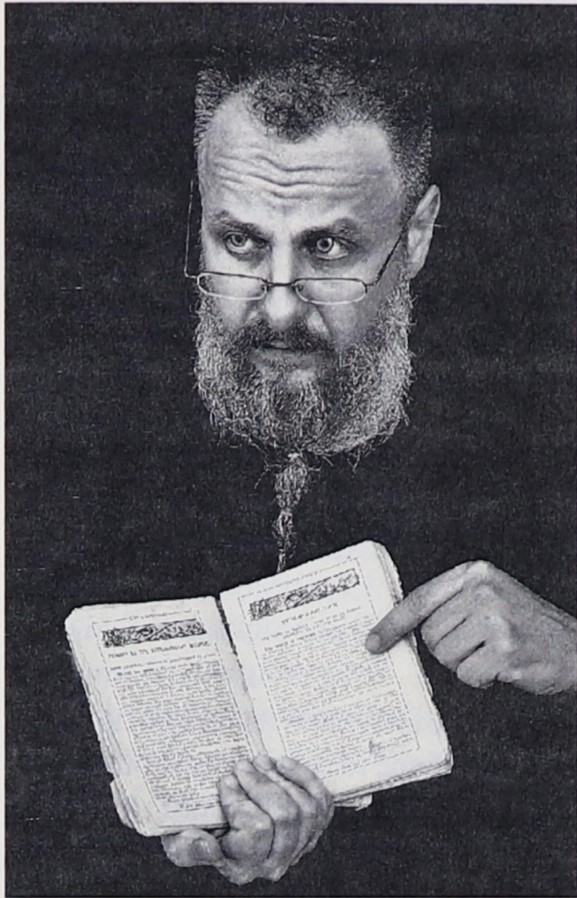
Πρόκειται για μια προσπάθεια, στην οποία παρουσιάζονται και προβάλλονται οι φωτογραφικές δημιουργίες των μελών της, που αναμφισβήτητα αποτελούν την αφρόκρεμα της φωτογραφικής ισχύος της χώρας μας.

Φέτος, αυτό το εκδοτικό εγχείρημα συνέπεσε με μια νέα πρωτόγνωρη πραγματικότητα για την πατρίδα μας, αυτή της εμφάνισης της πανδημίας του κορωνοϊού. Άρα το λεύκωμα αυτό, με επιλεγμένα έργα Ελλήνων και Ελληνίδων δημιουργών μας, κυοφορήθηκε μέσα σε αυτήν τη συγκυρία και το ιδιάζον υγειονομικό κλίμα. Και βέβαια, απετέλεσε ένα εφαλτήριο στο να έλθουν πιο κοντά τα πολυπληθή αυτά μέλη της μεγάλης οικογένειας της ΕΦΕ, με βάση την ομαδικότητα και τον κοινό καλλιτεχνικό σχεδιασμό.

Όπως τόνισε στον πρόλογό του ο πρόεδρος της κ. Σπύρος Ιατρόπουλος, «τα έργα των μελών μας, μέσα στις σελίδες του, αποτελούν τον καθρέπτη της ψυχοσύνθεσής μας. Παρουσιάζονται δε θεματικά, τεχνοτροπικά, συμβολικά και γιατί όχι σουρεαλιστικά στην περίοδο που διανύουμε. Αυτός είναι εξάλλου και ο λόγος που έχουμε θεσμοθετήσει κάθε χρόνο να το εκδίδουμε, ώστε μέσα σ' αυτό να καταγράφεται ιστορικά η φωτογραφική μας πορεία, ως Ελληνική Φωτογραφική Εταιρεία, και να την παραδίδουμε ως παρακαταθήκη στο μέλλον. Θέλω να συγχαρώ από καρδιάς τα μέλη μας για την συμμετοχή τους καθώς και τη δημιουργική ομάδα που ανέλαβε με πολλή φροντίδα και επιμέλεια να το σχεδιάσει».

Θεωρείται αναγκαίο να τονιστεί πως για φέτος επελέγη η θεματολογία «**Η ανθρώπινη μορφή μέσα από τον φακό των φωτογράφων της ΕΦΕ**».

Από πλευράς δικού μας «Θασίτικου» ενδιαφέροντος, ανάμεσα στις 60 παρουσίες δημιουργών απ' όλη την Ελλάδα εντυπωσιάζει το πορτφόλιο τεσσάρων φωτογραφιών του διεθνούς **Καλλιραχιώτη φωτογράφου Γιώργου Μυτιληνού**, τις οποίες παρουσιάζουμε στη διπλανή σελίδα.

Καλλιράχη 1299 - 1927

Η Ιατρική στη Θάσο

ΜΕΡΟΣ 10^ο

Γράφει
ο Γιώργος Αυγουστίδης

Μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα η ιατρική ασκούσαν από τους εμπειρικούς ιατρούς. Κατά κανόνα η μορφή αυτή άσκησης της ιατρικής παραδίδονταν από τον πατέρα στο γιο μαζί με την ιατροφυλλάδα, κληρονομιά κι αυτή πατρογονική. Ο καθένας καταλαβαίνει πόσο μπορούσε η ιατρική αυτή να αντιμετωπίσει τις αρρώστιες της εποχής. Παρόλα αυτά, ο εμπειρικός γιατρός υπήρξε κύτταρο πολύτιμο στις κλειστές κοινωνίες της Θάσου. Τα βότανα έπαιζαν μεγάλη σημασία στην περίθαλψη που έδινε ο εμπειρικός γιατρός. Συνηθισμένες αρρώστιες που καλούνταν να αντιμετωπίσει ήταν, η *θέρμη* δηλ. ο πυρετός, αλλά και η ελονοσία αλλιώς *τριέτια* και *τετάρτια*, ο *τριταίος* και *τεταρταίος* δηλαδή πυρετός της ελονοσίας, *γαλλικά πάθη* (τα αφροδίσια νοσήματα), *ρριματικά* (ρευματοειδής πυρετός, ρευματοειδής αρθρίτις,) *πάθη στο στήθος* (πνευμονία, φυματίωση), *φλόγωση*, *ποδάγρα* (ουρική αρθρίτις), *φαγούρα*, *πούντα* (πνευμονία ή κρουολόγημα) *κεφαλικά*, *υδρωπικία*, *άσμα*, *σκουλαμέντο* (η σύφιλη), *φθίση* (η φυματίωση), *παθήσεις πνεύμονα*, *σπασμωδικός βήχας*, *μανία* (διέγερση σε ψυχωτικές καταστάσεις), *χρονία διάρροια*, *τύφος*, *επιληψία*, *παραλυσία*, *παραφρόνηση*, (ψύχωση), *αποπληξία*, (η εγκεφαλική αιμορραγία). Αφού ο εμπειρικός γιατρός έκανε τη διάγνωση έδινε τη συνταγή με τα ακριβή συστατικά. Ας δούμε μια τέτοια συνταγή, όπως την αναφέρει ο Καλλιραχιώτης γιατρός Γ. Οικονομίδης. Η συνταγή βρίσκεται στην ιατροφυλλάδα του εμπειρικού ιατρού Αυγουστή Σωτηρίου από το Κάστρο, παππού του επιστήμονα ιατρού Αυγουστή Αναστασιάδη. Σχεδόν πάντα οι συνταγές αυτές άρχιζαν με τη λέξη «*ρετσέτα*» από το λατινικό *recipe* (λάβε).

«ρηξέτα δηα τα ρριματικά. Αλόγη δρα(μια) 12, την τουρηδα δρα. 08, καμφορά δρα 03, όλα αφτά βάλε τα ση μηα οκά ρακή δυνατή να σταθούνη στον ηληον ημερης 20 κε να τρηβηση οπου πονη, να τρηβηση στον ηληου να το πνη ει φοτηα, ξολοθρέβετε».

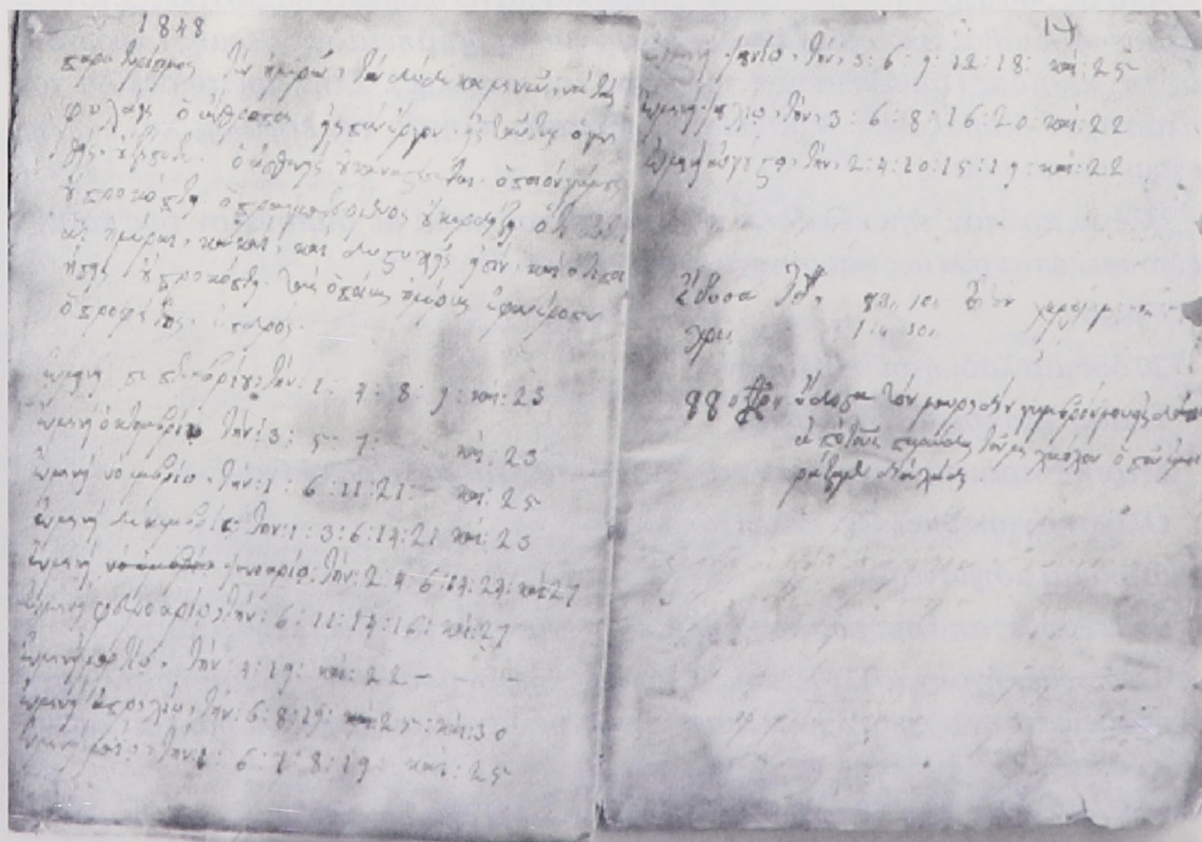
Παρατηρήσιμος των ημερών των δώδεκα μηνών, να τας φυλάγει ο άνθρωπος εις παν έργον, εις ταύτας ο γεννηθείς ου ζήσεται, ο ασθενής ουκ αναστήσεται, ο ποιόν γάμους ου προκόπτει, ο πρα(των)...ου κερδίζει, ότι αυταί αι ημέραι κακαί και δυστυχείς εισίν και ό,τι ποιήσας ου προκόπτει. Τας οποίας ημέρας εφανέρωσεν ο προφήτης ...ρός

- Εν μηνί Σεπτεμβρίου την 2: 4: 8: 9: και 23
- Εν μηνί Οκτωβρίου την 3: 5: 7: και 23
- Εν μηνί Νοεμβρίου την 1: 6: 11: 21: και 25
- Εν μηνί Δεκεμβρίου την 2: 3: 6: 14: 21: και 23
- Εν μηνί Ιανουαρίου την 2: 4: 6: 14: 24: και 27
- Εν μηνί Φεβρουαρίου την 6: 11: 14: 16: και 27
- Εν μηνί Μαρτίου την 4: 19: και 22
- Εν μηνί Απριλίου την 6: 8: 19: 25: και 30
- Εν μηνί Μαΐου την 6: 7: 8: 19: και 25

Εν μηνί Ιουνίου την 3,6,9,12, και 18 και 25

Εν μηνί Ιουλίου την 6, 8, 16,20 και 22

Εν μηνί Αυγούστου την 2,4,10, 15, 19, και 22

Σελίδες 13 και 14 κατάστιχου Οικονόμου

Για τη θέρμη: «κατασκεβη της θερμη χαπηνα ένα τεταρτου σολφατου¹, αμονια κοναλας δραμημησον, του νησαντηριου ψηχα ψομιο σου φτανη να το δουλεψης να γενον χαπηνα εχη τρημενον ζαχαρη κε βανε τα μέσα να τηληχτούνη δηα τριέτηα κε τερτάρτηα» ενώ **για τα έμμηνα** «εινημηα σκουνη ονομαξητε φεροτρηγηαν δηα τα καταμηνηα να κνηησον, τεσαρα σταροσπηρα εινη ει δοση μεσα στη σταφηδα τρης φορες την ημερα κε να κινησει δρομου να πορπατη νηστηα να καμε νεροβραστο ρηξη.

Άλλη συνταγή μάλλον **για τη δυσκοιλιότητα:** «βάλσαμον τουτεου τρης σταλες στη ζαχαρη, κηνα του ανθρωπου κε από πανου κε από κατου κε τον παστρεβη, να τρογη ζορβα».

Στο αρχείο του Γ. Οικονόμου (Γκαγκάριν) συναντήσαμε κατάστιχο στο οποίο καταγράφονται δοσοληψίες αλλά υπάρχουν και πληροφορίες διαφωτιστικές για μια εποχή πολύ μακρινή. Το κατάστιχο είναι του 1848 ή και παλαιότερο, αφού η χρονολογία αυτή μπορεί να αφορά τη σελίδα στην οποία είναι αναγραμμένη. Η σελίδα αυτή παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον αφού αναφέρεται σε προλήψεις μιας ιδιαίτερα σκοτεινής περιόδου.

Στις δύο σελίδες καταγράφονται οι μέρες του κάθε μήνα που ο άνθρωπος πρέπει να αποφεύγει να ασχολείται με κάθε ωφέλιμο έργο, διότι αυτά επιτάσσει ο προφήτης (δυσανάγνωστη λέξη).

Από τις 366 μέρες του χρόνου οι εξήντα και πάνω υπήρξαν δαιμονικές. Στο ίδιο κατάστιχο διαβάζουμε και δύο συνταγές για τη θεραπεία της θέρμης (πυρετού) και της κασίδας (ασθένεια του τριχωτού της κεφαλής). Στην πρώτη σελίδα του κατάστιχου διαβάζουμε: θεραπεία εις παλαιάς πληγάς της κεφαλής και εις την λεγομένην κασίδααν.

Πλένω πρώτον την κεφαλήν του πάσχοντος καλά με σαπούνιον έως να μην μείνουσι λέπια τελείως και συνεχίζει στη σελίδα 8.

Έτερον

20 δράμια λάδι ήτοι ιλιόλαδον

1 μασούριον θειάφι ήτοι τάφι

Μερικήν τρεμεντίνην και εν καρίδιον ή και περισσότερα ολίγον/

Ολίγον αγιοκήριον και εν λεπτόκαρον

5 δράμια ασημόνερον

3 πλεξούδες από σκόρδα να κάψεις εις ταψίον και να πάρεις την στάκτην.

Τα άνωθεν ήγουν το ιλιόλαδο, θειάφιον, τρεμεντίναν και το αγιοκήριον, αφού τα ενώσεις εις εν αγγείον χαλκοματένιον ήτοι σαχάνιον ή τηγάνι, βάλε τα εις την

¹ Γ. Οικονομίδη: η εφαρμογή της πρακτικής ιατρικής στη Θάσο κατά τον 19^ο αιώνα, μέσα από έναν χειρόγραφο κώδικα συνταγών της εποχής, Θασιακά τ.9, 1996, 379-389.

2) 33333 Μύρα βένου, Πύραυρος 9

26: 200 γραμμάρια.

22: 200 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

10: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

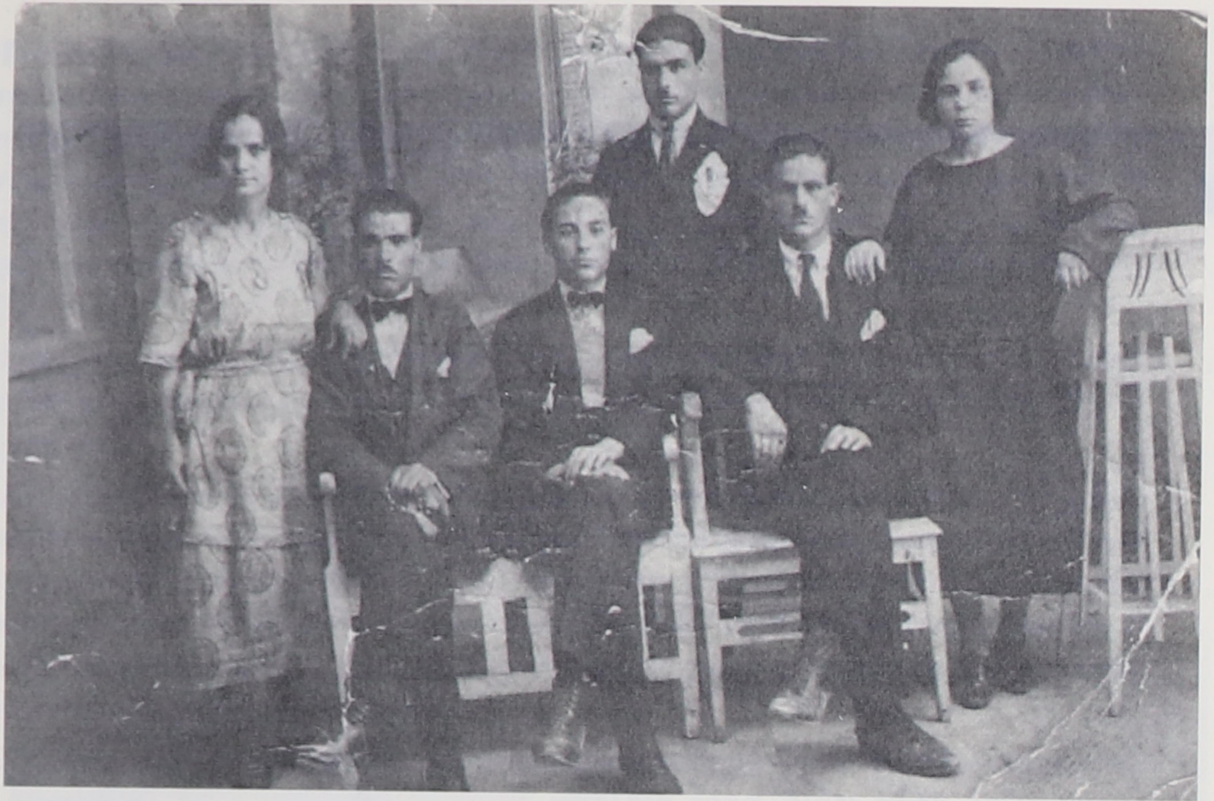
20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

20: 100 γραμμάρια.

1930. Η οικογένεια Ραφαήλ

φωτιάν να βράσουν ολίγον έως να λιώσουν όλα τα μείγματα έπειτα τα βγάξεις από την φωτιάν και βάζεις την στάκτη των σκόρδων μέσα και ανακατώνεις, έπειτα εις ολίγα κάρβουνα απάνω θέτεις το τηγάκι οπού τα έχει έως να λιωθούν ήγουν ζεσταθούν ολίγον και ευθύς βάζεις το ασημόνερο να βράζει με αυτά ολίγον και τα βγάξεις έπειτα και αφού ξυραφίσεις τον πάσχοντα ντου λούνεις πρώτον την κάθε ημέραν μίαν φοράν και τον αλείφεις κάθε πρωί και βράδυ έως να υγιαίνει.

Αφού υγιαίνει ο πάσχων βάλε εις ταψίον μισή ουκά κουκούτζια του κυπαρισσίου και αφού ξεφουρνισθεί το ψωμίον εμβάζεις εις τον φούρνον το ταψί με αυτά και στεγνώνουν καλά και βγάζοντάς τα τα στομπίζεις εις σκόνην και τα βράζεις με μίαν ουκά κρασί έως να μείνει το μισό ή και ολιγότερον και αλείφεις την κεφαλήν του και γίνονται τα μαλλιά ήτοι η κασίδα της κεφαλής του χωρίς να μένει κανένα σημείον.

Θεραπεία θέρμης

Η σελίδα 9 του κατάστιχου αναφέρει:

Σημείωσις δια το ματζούνιον της θέρμης

26 δράμια κίνα

22 δράμια ρεβίθι (εννοεί τη φθηνή σκόνη καφέ;)

2 μωσκοκάρυδα

10 δράμια κανέλλα

½ δράμι κινίνο

½ ουκά αμύγδαλα

4 δράμια γιαλία μικρά σιρόπι

Αυτά όλα τα ιατρικά αφού τα στουμπίζεις εις σκόνην λεπτήν στουμπίζεις μετά ταύτα και τα αμύγδαλα αφού τα καθαρίσεις τη φλούδα αυτά τα ενώνεις όλα εις εν και χύνεις ομού μέσα εις αυτά και το άνωθεν σορόπιον και ανακατώνοντας γίνεται ως ματζούνιον και το μεταχειριζόμαστε, ο ασθενής λαμβάνει κάθε πρωί και βράδυ από μίαν κουταλιά του γλυκού και....

Σημείωση

Παρατηρούμε ότι το παραπάνω κατάστιχο αρχίζει την καταγραφή του με το μήνα Σεπτέμβριο. Αυτό κινεί την βάσιμη υποψία ότι μπορεί να είναι αντιγραφή από κάποιο βυζαντινό πρωτότυπο το οποίο διασώζονταν ως το έτος αυτό (1848). Δημιουργεί ακόμη λιγοστές έστω ελπίδες ότι στη Θάσο μπορεί να έχουν διασωθεί έργα της βυζαντινής γραμματείας μια και το νησί μας βρισκόταν κοντά στη Βασιλεύουσα και στο οποίο κατέφυγαν αρκετοί της βυζαντινής αριστοκρατίας τη φοβερή βραδιά της 29^{ης} Μαΐου 1453.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

**ΠΕΡΙΦΡΑΞΕΙΣ
ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ**

**ΣΑΡΗΜΠΑΛΑΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**

ΠΟΤΟΣ ΘΑΣΟΥ
ΤΗΛ.: 25930 31 141 - ΚΙΝ.: 6973 973330

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

**ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ
ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ!!!**

**ΘΑ ΤΑ ΒΡΕΙΤΕ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ
ΜΑΣ ΣΤΟ ΠΡΑΤΗΡΙΟ ΥΓΡΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ**

THASSOS OIL

5ο χλμ. ΠΟΤΟΣ - ΑΣΤΡΙΣ
ΤΗΛ. 25930 52071
ΚΙΝ. 6944 715369

Τα ασβεστοκάμινα του Θεολόγου Θάσου

Οσες φορές περνώ και τα αντικρύζω μου έρχεται στο νου εκείνο το λογοτεχνικό αριστούργημα το Δημήτρη Χατζή «Το τέλος της μικρής μας πόλης» που αναφέρεται, μεταπολεμικά, στον αφανισμό των παραδοσιακών επαγγελμάτων. Ο λόγος εδώ για τους ασβεστοποιούς και τα ασβεστοκάμινα που λειτούργησαν τον περασμένο αιώνα στο Θεολόγο.

Είναι εύκολο να τα απαριθμήσουμε, γιατί συνολικά είναι πέντε.

Το παλιότερο ασβεστοκάμινο του Θεολόγου είναι (ήταν) αυτό που κατασκευάστηκε από τον **Αυγουστή Κομλίκη** στην περιοχή Καρτσιλιώτινα. Βρισκόταν στο τρίτο, το μακρινότερο και μικρότερο από τα τρία μικρά γήπεδα που υπήρχαν εκεί. Το ιστορικό της ίδρυσής του μου το διηγήθηκε ο μακαρίτης **Κωνσταντίνος Κομλίκης**. Συγκεκριμένα, μου είπε: «Το 1917 η κοινότητα Θεολόγου ανέθεσε στον **Αυγουστή Κομλίκη**, πατέρα μου, να φτιάξει το γεφύρι του Θεολόγου. Ο πατέρας μου ανέλαβε αυτό το έργο υπό τον όρο να κατασκευάσει καμίνι, ειδικά και μόνο για να παράξει τον ασβέστη που θα χρειαζόταν για να χτιστεί το γεφύρι. Αυτό το καμίνι φτιάχτηκε στην Καρτσιλιώτινα, στην τρίτη ουμαλιά, στο βάθος. Αν πας εκεί, θα υπάρχουν ακόμα κάποια ερείπια. Μάλιστα το σημείο εκείνο είχε πάρει και το τοπωνύμιο στον **Ζέρβα το καμίνι**».

Το καμίνι του Κουκουτίνη στον Πέρα Μαχαλά

Το καμίνι του Σακούλη στον Πέρα Μαχαλά

Ο γράφων επισκέφθηκε το σημείο στο οποίο του υπέδειξε ο Κώστας Κομλίκης, αλλά συνάντησε εκεί ένα απροσπέλαστο από πεύκα και πουρνάρια δάσος, που έκανε αδύνατη κάθε προσπάθεια έρευνας.

Άλλα δύο καμίνια, μεταγενέστερα από αυτό του Κομλίκη, είναι τα σωζόμενα ακόμη, έστω και ερείπια, στον Πέρα Μαχαλά: Το ένα, το ασβεστοκάμινο των αδελφών **Κυριάκου** και **Γεωργίου Κουκουτίνη** (τ' *Κουκουτίν' του καμίν'*) βρίσκεται αμέσως μετά το πέτρινο γεφύρι κοντά στην εκκλησία Αρχάγγελος και 200 μέτρα πιο πάνω βρίσκεται το ασβεστοκάμινο των αδελφών **Γεωργίου** και **Δημητρίου Σακούλη**, (τ' *Σακούλ' του καμίν'*), σήμερα κυριολεκτικά ερείπιο. Σημειώνουμε ότι τόσο οι Σακούληδες όσο και οι Κουκουτίνηδες ήταν χτίστες στο επάγγελμα, αλλά μια δυο φορές το χρόνο έκαναν διακοπή για να λειτουργήσουν τα ασβεστοκάμινά τους.

Τα δύο αυτά ασβεστοκάμινα λίγο πριν το 1960, ίσως γιατί βρισκόντουσαν μακριά από τον αυτοκινητόδρομο, εγκαταλείφθηκαν από τους ιδιοκτήτες τους, οι οποίοι ήρθαν και έκτισαν καινούργια στην απέναντι από τον Πέρα Μαχαλά πλευρά, στην Χαλατσούκα. Το ένα βρίσκεται στην είσοδο του χωριού σε απόσταση 20 μέτρων από τα σπίτια. Λειτουργήσε για πολύ λίγα χρόνια από τον Κυριάκο Κουκουτίνη (ο αδελφός του Γεώργιος είχε αποβιώσει το 1960). Η περιοχή εκεί τότε δεν ήταν ακόμα κτισμένη. Σήμερα το ασβεστοκάμινο αυτό δεν είναι παρά ένας αυτοσχέδιος σκουπιδότοπος!

Το άλλο ασβεστοκάμινο, του Σακούλη, με παραχωρητήριο έγγραφο από το δημόσιο μόνο για τη συγκεκριμένη χρήση (όπως με πληροφόρησε ο ανηψιός του δικηγόρος Ηλίας Σακούλης), βρίσκεται πιο πάνω, στο Κοκκινόχωμα της Χαλα-

τσούκας, 200 μέτρα μακριά από το δρόμο. Κι αυτό κτίστηκε και λειτούργησε όπως το προηγούμενο, αλλά μόνο από τον Δημήτριο Σακούλη (ο αδελφός του Γεώργιος, (πατέρας του Ηλία Σακούλη) είχε διακόψει τη συνεργασία του. Το ασβεστοκάμινο αυτό δεν έχει μετατραπεί σε σκουπιδότοπο, γιατί πέφτει λίγο μακριά για τους... νοικοκυραίους. Όπως έχω διαπιστώσει από πρόσφατη επίσκεψή μου στο καμίνι του Σακούλη, μάλλον βρίσκεται μέσα ή πάνω στα όρια των 28 στρεμμάτων, τα οποία προσφάτως παραχωρήθηκαν από τις δασικές υπηρεσίες για την ίδρυση θεάτρου στο σημείο αυτό. Θα πρέπει οπωσδήποτε, όποια κατασκευάστρια εταιρεία αναλάβει αυτό το έργο, να σεβαστεί αυτό κτίσμα. Δεν θα χρειαστεί καμιά δαπάνη. Θα χρειαστεί μόνο να μη το γκρεμίσει!

Καθώς η νέα τεχνολογία και εκβιομηχάνιση μετά το 1950 εξαφάνισε σιγά σιγά όλα σχεδόν τα επαγγέλματα, την ίδια τύχη είχε και το επάγγελμα του ασβεστοποιού. Τα δύο ασβεστοκάμινα του Θεολόγου, που μεταφέρθηκαν από τον Πέρα Μαχαλά στη Χαλατσούκα, όπως είπαμε, λειτούργησαν ελάχιστα. Η αθρόα μετανάστευση ερήμωσε το χωριό και η ανοικοδόμηση στο Θεολόγο έπεσε σχεδόν στο μηδέν.

Σήμερα τα ασβεστοκάμινα του Θεολόγου, τα ασβεστοκάμινα των Σακούληδων και των Κουκουτίνηδων στέκουν κουφάρια αγέρωχα, αδιάψευστοι μάρτυρες μιας άλλης εποχής. Μιας σκληρής εποχής. Της εποχής της μπασαρίνας*, των εκρηκτικών του φουρνέλου και του ιδρώτα των πετράδων ασβεστοποιών.

Μιας εποχής που δεν πάει να την ξεχνάμε...

Θυμάμαι τα χρόνια, γύρω στα 1955, όταν άναβε το καμίνι για να μετατρέψει την πέτρα σε ασβέστη. Η καύση κρατούσε περίπου τρία ημερόνυχτα. Τόσο χρειαζόταν για να μετατραπεί η πέτρα σε ασβέστη. Τότε, τη νύχτα, απ' το παράθυρο έβλεπα μια φωτιά στον Πέρα Μαχαλά. Ήταν το καμίνι του Σακούλη. Από άλλα σημεία του

Το καμίνι του Κουκουτίνη στην είσοδο του Θεολόγου, στη Χαλατσούκα

Το καμίνι του Σακούλη στη Χαλατσούκα, στο Κοκκινόχωμα

Το καμίνι του Σακούλη στη Χαλατσούκα, φωτ. τραβηγμένη από πάνω

Θεολόγου τις νύχτες φαινόταν η φλόγα από του Κουκουτίνη το καμίνι. Βασικοί πελάτες των ασβεστάδων ήταν εκείνοι που επρόκειτο να κτίσουν σπίτι. Κάποιοι από αυτούς έκαναν συμφωνία να πληρώσουν ένα μέρος του λογαριασμού τους κουβαλώντας ξύλα για την καύση.

Τον ασβέστη τον έπαιρναν από το καμίνι σε πέτρα και σκόνη και στη συνέχεια έπρεπε να τον «σβήσουν». Άνοιγαν μια μεγάλη γούβα, μια «λόκβα» διαμέτρου 5-6 μέτρων και βάθους 1 μέτρου περίπου και εκεί τον έριχναν με μπόλικο νερό. Ο ασβέστης κόκλαζε (χοχλάκιζε), έβραζε και ήταν ήδη έτοιμος για χρήση. Σε κάποιες περιπτώσεις, επειδή θα άρχιζαν οι ζέστες και ο ασβέστης δεν έπρεπε να ξεραθεί, τον σκέπαζαν με κοκκινόχωμα πάχους περίπου μιας παλάμης. Κάποιες φορές τον «πότιζαν» πότε πότε με νερό για να μην ξεραθεί. Όταν ο ασβέστης μέσα στη λόκβα στέγνωνε, μπορούσε ένα παιδί να διασχίσει την λόκβα πατώντας επάνω χωρίς να βουλιάξει. Αυτό γινόταν από τους πιο τολμηρούς πιτσιρικάδες, αλλά κάποιες φορές ο «τολμηρός» της παρέας βούλιαζε και έφευγε τρέχοντας στη βρύση της γειτονιάς να πλύνει το κάτασπρο απ' τον ασβέστη πόδι του για να μην ξεφουσκώσει.

Άλλες εποχές, που όμως δεν πάει να τις ξεχνάμε...

*μπασαρίνα: σιδερένιο λοστάρι 2 περίπου μέτρων, αιχμηρό από τη μια άκρη, με το οποίο ο πετράς, χτυπώντας το, έκανε την τρύπα όπου θα έμπαιναν τα εκρηκτικά για το φουρνέλο. Η τρύπα μπορούσε να ανοιχτεί και με το ματ-κάπ, επίσης σιδερένιο λοστάρι αιχμηρό από τη μια άκρη, 80 εκ. περίπου, το οποίο ένας καθισμένος το κρατούσε όρθιο και το ψιλοκουνούσε σε κάθε χτύπημα για να μη σφηνώσει, ενώ άλλος το χτυπούσε από πάνω με τη βαριοπούλα.

Σωτήρης Γερακούδης

ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΣ
ΣΟΦΟΚΛΗΣ

14ο χλμ επαρχιακής οδού Λιμένα - Πρίνου, Θάσος
Τηλ.: 25930 72.150 e-mail.: papachristos@megaelectrics.gr